

Η Λευκάδα στο βιβλίο – Το βιβλίο στη Λευκάδα

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης

Ας αρχίσουμε από την πρώτη ενότητα της συζήτησής μας, «Η Λευκάδα στο βιβλίο». Η απογραφή των συγγραφέων και εκδόσεων βιβλίων, σύμμικτων τόμων, αφιερωμάτων και πρακτικών συνεδρίων για τη Λευκάδα τα τελευταία 35 χρόνια είναι πλούσια και κάλυψε ικανοποιητικά πολλές από τις καθυστερήσεις και τις σιωπές στην εξέταση της λευκαδίτικης ιστορίας, της αρχαιολογίας, της φιλολογίας και της λαογραφίας. Για να συνειδητοποιήσουμε αυτό το ευχάριστο αποτέλεσμα των προσπαθειών των Λευκαδίων και εκτός Λευκάδας μελετητών, πρέπει να ανακατατάξουμε τα βιβλία της έκθεσης που οργάνωσε ο Σύλλογος Λευκαδίων Φοιτητών και Σπουδαστών σε θεματικές ενότητες. Απαριθμώ μόνο τις θεματικές ενότητες και υποενότητες:

Ιστορία της Λευκάδας: γενικά έργα και υποενότητες, ιστορία του δικαίου, ιστορία της εκκλησίας, οικονομική ιστορία, κοινωνική ιστορία, δημογραφία, ιστορία της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, πολεοδομία και αρχιτεκτονική, βιογραφίες και αφιερώματα, ιστορία του θεάτρου, ιστορία του Τύπου. Αρχαιολογία και ιστορία της Τέχνης. Φιλολογία και εκδόσεις λογοτεχνικών έργων. Λαογραφία: γενικά έργα και επιμέρους προσεγγίσεις φαινομένων και εθίμων.

Ειδικότερα στην ιστορία της Λευκάδας μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι αν με τα έργα του Κωνσταντίνου Μαχαιρά στη δεκαετία του 1950 η λευκαδίτικη ιστοριογραφία προσέγγισε τα κατορθωμένα της επτανησιακής ιστοριογραφίας, με τα έργα του Πάνου Ροντογιάννη τα έφτασε και τα ξεπέρασε. Δεν είναι μικρότερη η αξία των νεότερων συμβολών που συμπληρώνουν, αναθεωρούν και προεκτείνουν, με την έρευνα, παλαιότερα συμπεράσματα και χρησιμοποιούν νέες πηγές στην υπηρεσία της ιστορίας, καθώς και νέα θεωρητικά εργαλεία για τη μελέτη τους.

Με αντίστοιχο τρόπο θα μπορούσαμε να αναφερθούμε στο λαογραφικό σώμα που άρθρωσε ο Πανταζής Κοντομίχης, καθώς και στις σημαντικές συμβολές στις άλλες θεματικές ενότητες και υποενότητες άλλων μελετητών. Αν χρειάζεται να γίνει μια αναφορά στο ερευνητικό και εκδοτικό έργο

των φορέων που προώθησαν τις λευκαδίτικες σπουδές, θα πρέπει να αναφερθούμε στο γνωστό σε όλους μας έργο της Εταιρείας Λευκαδικών Μελετών με την έκδοση του επιστημονικού περιοδικού *Επετηρίς*, την έκδοση σημαντικών μελετών και αφιερωμάτων σε 50 τόμους βιβλίων.

Όλο τον βιβλιακό πλούτο, που υπαινίχτηκα σ' αυτή την παρέμβαση αλλά και όλων των προηγούμενων περιόδων μπορούμε να τον βρίσκουμε στη Χαραμόγλειο Ειδική Λευκαδιακή Βιβλιοθήκη, που δυστυχώς δεν μπορεί να μας εξυπηρετήσει αποτελεσματικά μετά τις βαριές ζημιές από το σεισμό του 2003, αλλά και την έλλειψη καταγραφής και ευρετηρίασης του υλικού της, αφού σ' αυτό τον τομέα δεν έγινε τίποτα δύο δεκαετίες τώρα.

Θα περάσω στη δεύτερη θεματική ενότητα της συζήτησής μας, «Το βιβλίο στη Λευκάδα», και δεν θα επαναλάβω, φυσικά, τις αναφορές για το σημαντικό έργο της Δημόσιας Βιβλιοθήκης, ιδιαίτερα με το δανειστικό της τμήμα, αλλά και τη σωστή θέση που εφαρμόζει: μια βιβλιοθήκη πρέπει να ψάχνει για αναγνώστες και να εξασφαλίζει, όσο μπορεί, τα βιβλία που αυτοί έχουν ανάγκη, τα θέλουν ή θα ήταν χρήσιμο να τους είναι προσιτά. Τα τελευταία χρόνια πρόσθεσε στον εξοπλισμό της ηλεκτρονικά συστήματα πρόσβασης στην πληροφορία και τη γνώση, που είναι διαθέσιμα για τους αναγνώστες της.

Δεν νομίζω ότι τα βιβλιοπωλεία στη Λευκάδα περνούν την καλή εποχή τους, τουλάχιστον από την άποψη της πρακτόρευσης βιβλίων, από τα οποία ο αναγνώστης μπορεί να διαλέξει, αφού διαμορφώσει εικόνα για τη βιβλιοπαραγωγή. Τα αίτια γι' αυτή την κατάσταση είναι πολλά: η προσφορά προϋποθέτει τη ζήτηση, αλλά και η ζήτηση διαμορφώνεται από τα δείγματα και την προσφορά.

Όσα έχουμε ακούσει για τα βιβλιοπωλεία της Λευκάδας και ιδίως του Νίκου Κατωπόδη-Πανοθώμου, για τη συμβολή τους στη γνωριμία με το βιβλίο και τη δημιουργία συνείδησης αναγνώστη από τους νέους των μεταπολεμικών γενεών, θα ήταν εξωπραγματικό να συμβαίνουν σήμερα. Το δυσάρεστο είναι ότι στη θέση τους δεν φαίνεται να δημιουργήθηκαν άλλοι μηχανισμοί που βοηθούν τον νέο άνθρωπο να βρίσκει και δρόμους παράλληλους στην κατάκτηση της παιδείας από εκείνους που προσφέρει το σχολείο και η παράδοση. Ακόμη δρόμους διαφορετικούς ή και αντίθετους, όπως οι δρόμοι της αντικουλτούρας και της αμφισβήτησης, για να θυμηθούμε τα λόγια του Σπύρου Ασδραχά.

Για τις ανάγκες του λευκαδίτικου αναγνωστικού κοινού δεν μπορώ να μιλήσω· ήρθα περισσότερο να ακούσω ιδιαίτερα από τις νέες και τους νέους που μας φιλοξενούν. Δυο λέξεις μόνο και αποκλειστικά για βιβλία λευκαδίτικου ενδιαφέροντος που λείπουν και νομίζω ότι ίσως θα μπορούσαν να εκδοθούν.

Μας λείπουν οι ανθολογίες λόγου: Ανθολογία λευκαδίτικης ποίησης,

που να αντικαταστήσει τη σημαντική αλλά παλιωμένη και εξαντλημένη ανθολογία του Γιάννη Βουκελάτου, που όλοι μας χρησιμοποιήσαμε. Ανθολογία λευκαδίτικης πεζογραφίας. Ανθολογία-λεύκωμα της λευκαδίτικης Τέχνης του 19ου και του 20ού αιώνα.

Επιμέρους ανθολογίες λευκαδίων δημιουργών. Σκέφτομαι, π.χ., ότι μια καλαίσθητη ανθολογία πεζών, ποιημάτων και σκίτσων του Γεράσιμου Γρηγόρη θα τον ξανάφερνε κοντά στο λευκαδίτικο κοινό, ιδίως το νεανικό. Και ακόμη ένα λεύκωμα για κάθε ζωγράφο, π.χ. τον Δήμο Μαλακάση και τις ακουαρέλες του.

Πολλά χρόνια υποστηρίζω την ανάγκη έκδοσης μίας σύντομης εικονογραφημένης ιστορίας της Λευκάδας 250 σελίδων περίπου, που θα στηρίζεται στην *Ιστορία* του Ροντογιάννη αλλά και στην προηγούμενη βιβλιογραφία, όπως και στις νέες συμβολές των 25 χρόνων που πέρασαν από την έκδοσή της. Ένα έργο που θα μπορούσε να κυκλοφορήσει και σε ξένες γλώσσες και θα είναι προσιτό σε ηλεκτρονική μορφή, για να μπορεί να αναθεωρείται και να συμπληρώνεται. Κανένας δεν μου λέει όχι, αλλά φαίνεται ότι ακόμη δεν συγκεντρώθηκαν οι δυνάμεις και οι προϋποθέσεις για τη χρηματοδότηση, το σχεδιασμό, την υπεύθυνη συγγραφή και την καλαίσθητη έκδοση.

Ακούγεται κάθε τόσο το αίτημα για την έκδοση ενός περιοδικού. Αν είναι να υπάρξει ένα περιοδικό, πρέπει να πληροί συγκεκριμένες προδιαγραφές για να έχει ελπίδες εκδοτικής και οικονομικής επιβίωσης. Σκέφτομαι ότι θα πρέπει να μην είναι ένα περί Λευκάδας περιοδικό αλλά μια επιθεώρηση γενικής παιδείας, τρίμηνη ή εξάμηνη, ακόμη και ετήσια. Βασική προϋπόθεση για να πετύχει το εγχείρημα είναι να υπάρχει μια ομονοούσα εκδοτική ομάδα με όραμα και στόχους, γνώση και καλαισθησία. Να εξασφαλίζει την πολυμέρεια και την πολλαπλότητα των προσεγγίσεων όλων των επιστημονικών ειδικοτήτων και τη συμμετοχή των δημιουργών με πρωτότυπο λογοτεχνικό ή εικαστικό έργο. Οι συγγραφείς δεν είναι απαραίτητο να είναι μόνο Λευκαδίτες. Η Λευκάδα ως ιστορία και παρόν θα υπάρχει στο περιοδικό, παράλληλα με τα ελληνικά και τα διεθνή θέματα, που απασχολούν τον σύγχρονο άνθρωπο.

Όσο γνωρίζω τις δυνάμεις μας, οι προϋποθέσεις αυτές δεν φαίνεται να πληρούνται. Όμως, οι άνθρωποι, οι ομάδες και οι παρέες έχουν και μυστικές διαδρομές και οι νέοι ευτυχώς ζουν έξω από τη διατεταγμένη δημοσιότητα. Μπορούμε, λοιπόν, να τους περιμένουμε να φανούν. Ώσπου να γίνει αυτό, ας εργαζόμαστε όσο μπορούμε καλύτερα και ας ενθαρρύνουμε τις προσπάθειες που βάζουν ψηλότερα τον πήχη της παιδείας και της καλαισθησίας, αποφεύγοντας να υιοθετούμε παραδείγματα προς αποφυγήν. Το οφείλουμε στον εαυτό μας αλλά και στα παιδιά που μας κάλεσαν να συζητήσουμε, και τους ευχαριστούμε.